

mangt og hvat

Ritstjóri: Jákup F. Nielsen

Úr søguni

»Carolina Tordén« bumbað

Samstundis sum Týskurin kunn gjordi, at Føroyar og Island vóru innanfyri krigsumráði varð flugvaraatsóknin móti skipaferðsluni í farvotnunum um Føroyar skerpt í óðilgan mun. Tað var næstan ikki dagur um várið 1941, at Føroyingar ikki á ein álvarsaman hátt vóru mintir um krigsins ræðuliga bondsleika. Sum mars mánaði leið, versnaði í hvørjum.

Fremmandir skipsmenn frá søktum skipum vóru úr- tiknir av Føroyingum og fórd- ir til lands. Suduroyingar søgdu frá nógvum reka vest- an fyri Suduroynna, har eitt tjúkt lag av olju lá víða um havið og segði frá duldu døprum hendingum á havi- num. Á Vestmanna brestur eitt uppríkið rekastykki og drep- ur tveir smádreingir. Frá »Litlu Emmu« frættist, at týskur flugvari hevur jagst- rað skipið, tveitt ikki færr enn 8 bumbur eftir tí og froyst eftir í teimum vil mitraljosum. »Stella Arguse« og »Næraberg« hava báðir verið fyrri bumbu- atsókn, men eru slopnir nør- lunda heilskapar undan.

Tað var ikki undarligt, at fólk var illa við, soleiðis sum alt tyktist at fara at ganga, og óttin fyrri, at tað skuldi fara at versna og enda við óbottli- garí vanlukku fyrri landið, lá og lúrdi.

Undir hesum viðurskiftum upplivdi Havnin sitt óhuga- ligasta og drugvasta loftalop. Mikudagin hin 26. mars var eitt stórt finskt skip, »Carolina Tordén« inni á Havnini. Tað var við týskum og enskum ferðaloyvi á leið til Amerika úr Finnlandi. Umborð sogd- ust at vera fleiri Jødar, sum flýddu, nú Týskarnir tyktust at vera allastaðni í Finnlandi, og fólk, ið har hevði varhug- an av, hvat teir mundi hava í ætlan. Eisini vóru umborð tyð- andi finskir diplomatar.

Um 7-tíðina um kvöldið sást knappiga fólk skunda sær gjøgnum goturnar og tyrpast saman, har tað sást út á sjógv. Tað var »Carolina Tordén«, sum fór av Havnini og var komin millum Glyvursnes og Boruna. Og knappiga dagaði svartur móti loftinum yvir Glyvursnesi ein bumbufløg- uri. Sum ein kraftarmikil roy- fuglur, ið hevur funnið sær eitt stórt, men hjálparleyst offur, sveimaði hann upp yvir »Caro- lina Tordén« eina løtu. Sum leitaði hann eftir, hvussu hann kundi hitta hana meinast. So — slepti hann eini bumbu. Hon fall í havið, og sjögur- in reistist í eini súlu, sein og tung. Flugvarin gjordi seg til at leypa á aftur. Hann tók

seg nakað upp, rendi inn yvir skipið og — har varð ein ræðuligur eldur, eitt dun, og roykurin stóð svartur upp úr hinum vakra ljósa skipinum. Nú gjordust granatimar frá einum enskum vaktskipi nakað næringin fyrri flugvaran, og hann hvarv eystur um Nólsoynna. Skipið kom spaku- liga inn eftir undir Nólsoynni. Tað var skillegt, at tað var eldur komið í tað.

Meðan hetta fór fram, var loftvarsko blást í Havn. Men her høvdu fólk eitt høvi til at siggja eitt satt loftalop, uttan sjálvi at vera stódd í beinleið- is vanda, og tað vóru ikki so nóg, sum gjørdur eftir teim annars sjálvandi góðu og nyttigu reglunum fyrri atburði undir loftalopi.

Og tá ið so avblást varð, streymaði fólk út á molan og yvir við Strond fyrri at siggja hitt brennandi skipið nærri. Men sum fólk best er samantyrpt haryviri, kemur róp i, at flugvarin kemur inn móti Havnini. Samstundis yla sirenurnar, og øll tey skipini, sum høvdu nakað at skjóta við — og har vóru loftvernd- arkanónir uppi í — fóru at goysa eftir flogfarinum, meðan eldstríkurar frá maskin- byrsunum á landi stigu sum höttandi broddar móti hesum vanlukkufluginum.

Skundur kom í manna- mógvuna, sum var stódd yviri á Skansa, til at sleppa sær burtur, onkunaðni har tað var tryggari enn undir vernd- arvirkinum. Har varð ein maður niðurtroðkaður, og hann breyt beinið.

Tá komu tey ymisku al- mennu skýlini væl við. Í kjallaranum í Kommunuskú- lanum slepti væl av fólkum inn. Púra myrkt var inni, eingin vitsti, hvussu nóg fólk var, ella hvør ið var. Bert tá ið onkur nýggjur kom inn, fór hurðin upp, og vaktarmaður- in dagaði móti ljósinum uttan- fyrri. Okkurt konufólk gjordi eitt litid nist, og tað ljóðaði sum at onkur gav seg. Utan- fyrri dunaði flogfarið, loft- verndarkanónirnar dundu maskinbyrsurnar knikut, og so uppmillum eitt sett og ein hertilgur brestur. Tað var so undarligt, tá ið steður var í, og hurðin varð latin upp, at hoyra hitt gamla, kenda sjóði frá Havnara.

So tyktist allar vandi at vera av. Fólk fór avstað uttan at biða eftir avblásti. Merkiligt nokk var tað tey, ið mest høvdu sýnt ótta, ið fyrst fóru út aftur. Men eitt litid bil aftan á brast á aftur verri enn nakratíð. Summi sleptu sær inn í eini privathús. Har vóru fólkini beint komin upp úr

POPPURIN

Crosby, Stills, Nash & Young

Crosby Stills, Nash and Young hava givið út eina LP, sum hevur sama navn sum orkestr- ið. Henda er umframt »Dejá Vu« og »4 Way Street«.

Límirnir ganga til tíðir eisinu egnu leiðir, og úrslitið er: »If I Could Only Remember My Name« (David Crosby). »Stephen Stills« (Stephen Stills) »After the Goldrush« (Neil Young) og »Songs for Begin- ners« (Graham Nash). Íalt 7 LP-plátur, har ein er dupult.

Crosby, Stills, Nash & Young hava spelt til uml. 100 konsertir, — hin seinasta fyrri ári síðani — so ilt er at siga, um orkestrið er uppløyst ella ikki. Konsertir teirra eru ógloymandi, veður sagt. Ti verður ikki stigið skeivt, tá

kjallaranum. So var at fara niður aftur. Tað var inn- rættað eitt heilt hugnaligt bumbuskýli í horninum, har jarðarmunurin varð best. Har vóru borð og stólar. Enntá ein kurvastólur til ommuna. Fólk komu brestandi til kjall- aradyrnar, bankaðu, skræddu dynnar upp. »Tað var bumbu- að úti á Landavegnum onkun- staðni! Óivað nógur skaðile- Eingin segði nakað. Enn eina løtu brakaði og dunaði tað uttanfyrri. So gjordist kvirt aft- ur. Og hvør slepti sær heim til sít.

Um 9-tíðina varð avblást. Tá var Landavegurin av- stongdur og ein stórir partur av Hospitalvegnum. Bumbur sum skuldu bresta eftir tíð vóru kanska tveittar. Fólk gittu og hugsadu sær til. Og frá hinum brennandi stórskipi- num í Nólsoyarfirði lýsti røð- in hetta várvöldið í myrkri- num og ókti tann óhugnaliga dámin, sum hetta brotið frá stórkrigsins málstreymi hevði skapt.

Tað visti seg, at bumbur- nar vóru sleptar um Markna- gilsleiðina, frá Ovejarvegnum oman í Mattalá. Tann niðasta bumban var fallin óveigliga stutt frá húsnum hjá Jákupi í Mattalá, tibetur í so djúpa jørd, at húsin ikki finga ann- an skaða, enn at nakrir rútur vóruð sorlaðir. Bumban gróp- aði eitt hol, sum var einar 30—40 alin vítt og einar 20 alin djúpt. So tað var einki minni enn eitt undur, at tað ikki hendi bæði manskaoi og húsakaði úti í Mattalá hetta kvöldið.

Nóg av tí fólk, sum hetta várið og summarið ferðaðist út á bygd seinna partin leygar- dagar og kom aftur mánadag, vóru menn, ið høvdu starv sít at røkja í Havn, meðan restin av húsaknum var »evakuerað« út á bygd, og á henda hátt fóru at vitja konu og børn.

Um summarið 1941 settu teir upp loftverndarkanónir, heavy Ack-Ack, og hvørja ferð loftalop var ella flugvari fleg yvir býin, var tað eitt óðiligt dun frá hesum kanón- um, maskinbyrsunum, og aft- urat motordúrið og stundum bumbur, ið brustu. Til dømis var loftalop mikudagin 27. august 1941 kl. 1 á miðdeg, aftur um 10-tíðina um kvöld- ið, og kl. 5 um náttina varð fólk aftur vakt av kanón- unum, ið goystu eftir fremm- andum flogfari.

Men tá fór tað ringasta at vera av, hvat Havnini við- víkti.

sagt verður, at Crosby, Stills Nash & Young eru uppi í heimsins bestu bestum. Plátur teirra eru væl seldar, sammet við Jimi Hendrik Ekspenience, Cream og Beat- les.

Stephen Stills er hin fráíki tónleikarin. Um ikki so langa tíð kemur hann út við næsta soloalbumi sínum. Kendi gítaristurin Eric Clapton set- ir Stills høgt sum góðan gítar- ist.

Strevað í 45 ár fyri onga løn

Filipe Medina Ciprián hevur við stríð og strev tjent 4500 kr. Nú krevur hann sín rætt

Felipe Medina Ciprián er 58 ára gamal. Í 45 ár hevur hann verið bóndi. Nú er alt góðið tikið frá honum, har hann byrjaði at arbeiða sum 13 ára gamal. Hann arbeiðir frá morgni til myrkurs. Neyvan steogð á til eina matartuggu. Tað einasta, hann hevur fingið eru nakrir drykkjupeng- ar, sum góðseigarin við ring- um huga hevur givið honum.

Felipe er quechua-indianari frá Chumpi. Sum hansara flestu landsmenn tosar hann ikki franskt mál, men que- chua. Sum flestu indianar er liv hansara rættað á manna- num um eitt endarlest stíð fyrri at breiðføða ein stóran barnaflokk, har helvtin — seks — kortin doydu.

Nú hevur Felipe avgjørt at krevja sín rætt. Hann vil hava nakað afturfyrri strev sít. Sum sakforara hevur hann Lauru Calber, sum er kendur verji fyrri bóndur og arbeiðsmenn í Peru.

Í lógini stendur, hvussu nógv hann fær, 25 soles (3,50 kr. um dagin), har mat- ur og uppihald eru frátrekt. Tað merkir, at Felipa, sam- bært lógina, bert hevur rætt til 30 daglønir á 25 soles um árið, ella betri sagt: 4500 kr. fyrri strev og stríð í 45 ár!

Medina er koyrdur úr ráð- húsum sínum, har hann hevur búð ein mandsaldr. Ong- staðni er nakað arbeiði til hansara, tí hann er ov gam- al. Verji Felips og sonurin hava sagt við hann, at hann skal geva tol. Men hvussu leingi vil Felipe biða. Hann er ein tolin maður, men sjálvt hjá einum tolnum manni, kann tolið ganga undan.

Matgerð

Vaflur við byggmjøli

100 gr. byggmjøl
100 gr. hveitimjøl
¼ teskeið av salti
¼ teskeið av kanel
40 gr. sukur
25 gr. margarin
½ litur av sotari mjølk
½ litur av góðari súrari

mjølk
½ teskeið av bakipulvuri
50 gr. feitt.

Hav vafljarnið heitt og lat- ið feitt verða smurt á áðrenn tú letur deiggið í.

5 spurningar

- 1) Hvussu nógv bløð koma út í minst einaferð um vikuna í Føroyum?
- 2) Hvussu eitur størri býur í heiminum?
- 3) Næststørsti?
- 4) Hvussu eitur einareðishar- in í Alger?
- 5) Hvussu eitur høvuðsstað- in í Albania?

Hesa ferð er ætlanin at luta

eina bók ímillum tey, ið hava svarað rætt.

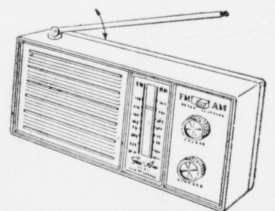
Sendið svar innan mikudag- in komandi.

Svarini vera at senda til »Mangt og hvat«, box 76, 3800 Tórshavn, Merkt: Kapp- in nr. 5.

Svarini frá seinasta spurning- unum vóru hesi:

- 1) Hilbert.
- 2) 1852.
- 3) 1958.
- 4) Kjaran Mohr.
- 5) 2.

CONION ferðaradio

Millumbylgja við Tórshavn-Radio. — FM bylgju um- ráði.

Við tasku og oyraproppi. — Prísur: 228,00 kr.

RADIOBÚÐIN, Runavík, tlf. 7008

RADIO-EL Tórshavn, tlf. 1397